

Fra ny kvælstofregulering til ny produktion

Den nye kvælstofregulering gør én ting helt tydelig: Hvad vi dyrker på markerne, får større betydning. Skal vi både have mindre kvælstof i fjordene og et landbrug, der kan tjene penge, skal vi ikke kun regulere landbruget. Vi skal også udvikle nye måder at producere på.

Den nye kvælstofregulering, som træder i kraft 1. januar 2027, ændrer rammerne for landbrugets produktion. Her bliver blandt andet afgrødevalg og sædskifte til en endnu vigtigere del af den enkelte bedrifts kvælstofudledning. Og det rejser det helt grundlæggende spørgsmål:

Hvad skal landmanden dyrke, hvis både miljø og forretning skal hænge sammen?

For Klimafonden Skive er det et afgørende spørgsmål for den videre grønne omstilling af landbruget.

Fra miljøkrav til ny produktion

Forskellige afgrøder og måden, de dyrkes på, har forskellig betydning for kvælstofudvaskningen. Flerårige afgrøder som græs og kløver har nemlig en væsentligt lavere nitratudvaskning end flere etårige afgrøder, hvilket gør fræs interessant som en del af løsningen på kvælstofudfordringen. Men det er ikke nok, at en afgrøde er god for vandmiljøet. Den skal også være god for landmandens økonomi.

En landmand kan ikke leve af at dyrke en afgrøde, alene fordi den har en positiv miljøeffekt. Der skal være en aftager, en pris og en værdikæde omkring produktionen.

”Hvis vi både vil reducere kvælstofudledningen og bevare en konkurrencedygtig landbrugsproduktion, skal vi kunne vise, hvilke afgrøder der kan dyrkes i stedet – og hvordan der kan skabes en forretning omkring dem. Det er sådan, vi omsætter miljøkrav til varige løsninger i landbruget,” forklarer Klimafondens direktør Anne-Mette S. Langvad.

Samtidig rækker perspektivet ud over den enkelte bedrift. For græs kan nemlig bruges til protein, og som lokalt produceret kan det styrke Europas selvforsyning og forsyningsikkerhed og mindske afhængigheden af importerede råvarer. Det er derfor, vi skal begynde at se på afgrødevalget på en ny måde: Ikke som et spørgsmål om enten miljø eller produktion, men om hvordan de to kan hænge sammen.

Fra afgrøde til værdikæde

Græs er interessant, fordi det både kan have en miljøeffekt og være råvare i en ny grøn værdikæde.

Med bioraffinering kan græs forarbejdes til blandt andet protein til foder og fødevarer og andre produkter med høj værdi, mens reststrømme kan udnyttes til biogas og gødning. Dermed kan den samme afgrøde bidrage til både mindre kvælstofudvaskning og ny lokal produktion. Det kræver dog, at hele værdikæden udvikles samtidig:

- Landmanden skal have en afgrøde, der kan betale sig.
- Industrien skal have adgang til en stabil råvare.
- Miljøeffekten skal kunne dokumenteres.
- Reguleringen skal kunne håndtere de nye produktionsformer.

Ingen af delene kan stå alene.

Vi skal måle i landskabet

Den nye regulering bygger blandt andet på beregninger af kvælstofudvaskningen fra markerne. Beregningerne er nødvendige, men hvis vi vil udvikle nye produktionsformer, skal vi også blive klogere på, hvad der faktisk sker i det konkrete landskab.

Hvad sker der med kvælstofudvaskningen, når vi ændrer både afgrøde og dyrkningspraksis? Hvad betyder jordtype, dræning og lokale forhold? Og kan vi samtidig skabe en produktion, som er økonomisk attraktiv for landmanden? Det er spørgsmål, der skal besvares i virkeligheden.

Det handler ikke om at erstatte modellerne med målinger. Det handler om at koble dem sammen, så vi får bedre viden om, hvad der virker – og hvorfor: ”Vi har brug for at komme fra model til måling og fra enkeltstående forsøg til løsninger i reel skala. Først dér kan vi se, hvordan miljøeffekten og forretningen kan fungere samtidig,” siger Anne-Mette S. Langvad.

3.500 hektar som levende laboratorium

Det er baggrunden for, at Klimafonden Skive arbejder for at få en testzone på 3.500 hektar på Skiveegnen. Det afgørende er ikke tallet i sig selv, men skalaen. Med et sammenhængende område med rigtige bedrifter, dræn, vandløb og produktionsøkonomi bliver det muligt at afprøve løsninger i den virkelighed, hvor de skal fungere.

I testzonen kobles tre elementer:

- Flerårige afgrøder, der reducerer kvælstofudvaskningen og samtidig leverer biomasse.
- Lokal bioraffinering, der skaber værdi af biomassen og er en sikker aftager for landmanden.
- Systematisk måling, der dokumenterer effekten på kvælstof og vandmiljø i det konkrete landskab.

På den måde kan vi gå fra model til model plus måling – og fra enkeltstående forsøg til dokumentation i reel skala.

Klimafonden Skive arbejder samtidig sammen med nationale myndigheder i en regulatorisk sandkasse inden for netop grøn bioraffinering. Her kan landmænd, virksomheder og forskere være i dialog om de barrierer, der opstår, når nye produktionsformer møder eksisterende regler.

Fra regulering til løsninger

Den grønne omstilling af landbruget kommer på denne måde ikke kun til at handle om færre udledninger. Den kommer også til at handle om nye afgrøder, nye værdikæder og nye forretninger.

Hvis vi finder afgrøder, der både kan reducere kvælstofudledningen og indgå i rentable værdikæder, kan reguleringen hjælpe en ny lokal produktionsøkonomi på vej. Det er den udvikling, Klimafonden Skive gerne vil være med til at drive frem – og demonstrere på Skiveegnen.

Fakta:

Klimafonden Skive er en formålsdrevet erhvervsdrivende fond, der udvikler bæredygtige løsninger i krydsfeltet mellem landbrug, natur og erhvervsliv – med afsæt i lokal vækst. Vi bygger levende laboratorier, udvikler bio- og naturbaserede forretningsløsninger og arbejder for regulering, der gør den grønne omstilling mulig i praksis – lokalt og med potentiale til at blive skaleret nationalt og internationalt.